

NORDIC QUALIFICATION SEMINAR – Framtidens föreningsvärde. Minnesanteckningar från workshop vid SE Malmö 2002 den 24/5- 2002.

Syftet med denna workshop arrangerad av MIP (Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation) och MISO (Malmö Idrottsföreningars Samorganisation) vid SE Malmö 2002 var att lyfta fram och finna verktyg för att påvisa värdet den "osynliga" kunskap människor skaffar sig genom sitt deltagande i föreningslivet. På programmet stod föreläsningar av Helle Carlsen, konsulent för DIF (Danmarks Idræts-Forbund), Marika Holm, projektledare för De Ungas Akademi i Finland och Ann-Kristin Boström, doktorand vid institutionen för internationell pedagogik vid Stockholms universitet. Som konferencier, och stundtals som dansk-svensk tolk, fungerade Mikael Neumann. Nedan följer minnesanteckningar från de tre föreläsningarna. Som underlag för minnesanteckningarna har anteckningar förda under seminariet, föreläsarnas OH-material, anteckningar samt utlämnat informationsmaterial använts.

På vej mot et godt idrætsmiljø for børn – Helle Carlsen, DIF (Danmarks Idræts-Forbund).

Helle Carlsen presenterade DIF:s femåriga kvalitetsprojekt "På vej mot et godt idrætsmiljø for børn". Projektet är det största DIF har igång just nu och har, som namnet antyder, fokus på barn, idrott och en aktiv kvalitetsprocess i föreningar som sysslar med barnidrott. Helle berättade att projektet blev till av flera anledningar: för att motverka svårigheterna med att värva tränare och ledare, för att prioritera barnidrotten, för att vinna ny prestige för och höja kvaliteten i barnidrotten samt för att man vill att idrott ska bli förstaval för barnen då det gäller fritidssysselsättning.

DIF kan jämföras med det svenska Riksidrottsförbundet och har 56 förbund som medlemmar. 10 av dessa förbund deltar med varierande antal föreningar i projektet idag. Specialförbunden deltar under 3 år i projektet med stöd från DIF och kan därefter välja att fortsätta, dock utan stöd från DIF. Föreningarnas process och deltagande löper över ett års tid och nya kommer med årsvis. Sammanlagt 386 föreningar kommer att ha varit med om två år då projektet avslutas.

De föreningar som deltar ska under ett års tid arbeta med kvalitetsutveckling inom 6 områden:

1. Barnpolitik/Formulera målsättning.

Föreningen ska formulera en målsättning för sin barnidrott som ska fungera som rättesnöre och ledstjärna i kontakten med barnen. Utöver hållningen till sporten och fysisk aktivitet ska målsättningen också rymma synen på gemenskap och den sociala miljön. Miljön är betydelsefull för barnens lust till deltagande och föreningen har ett medansvar i barnens sociala uppfostran. Helle påpekade att diskussionen, processen i arbetet med att formulera eller förtydliga sin målsättning är väsentligt.

2. Organisering/Barnudvalg (Barnutskott).

Helle berättade att många föreningar redan har detta men att det oftast består av vuxna. Syftet med barnudvalget är att det ska etableras ett mer barnvänligt forum, att det ska finnas ett språkrör för barnen för att barnverksamheten löpande ska kunna utvärderas, förändras och anpassas efter nya förhållanden.

Formen för barnudvalget kan se olika ut, det viktigaste är att barnens egna behov och krav blir hörda och tas tillvara. En modell kan vara att inrätta "barnråd" med föräldrar, ledare och barn eller med ledare och barn. Helle menade också att det kan vara en ledare/tränare som påtar sig ansvaret för detta och är lyhörd och tar till sig barnens synpunkter.

3. Aktivt föräldrasamarbete/Indragelse af forældrene.

Stöd och uppbackning från föräldrarna är väsentligt för barnens motivation och för att lägga grund för ett livslångt idrottande. Engagerade föräldrar är ju också en styrka i föreningsarbetet. Föreningarna ska klargöra sin hållning, och ha en god kontakt och hög informationsnivå till föräldragruppen samt planlägga aktiviteter som involverar föräldrar.

4. Den gode voksne.

Barn har rätt till kvalificerade vuxna som tränare, instruktörer och ledare. Ledare och tränare ska ha "faglige" kunskaper om barns fysiologi och motorik och kunskap om pedagogik och metoder. Ledare och tränare ska också ha personliga kvaliteter såsom engagemang för uppgiften, förmåga att kunna motivera och vägleda, vara närvarande och stabil och tycka om barn.

Helle menade att detta inte är självklart när det gäller barnidrotten, inte minst för att det är svårt att finna tränare och ledare. Men att det är dags att tänka om – det krävs kloka och kunniga vuxna och kvalitet i barnidrotten för att kunna lägga grunden för ett långt och gott idrottsliv.

5. Aktivitetsnivå.

Alla barn ska ha tillgång till träning och ska ha möjlighet att delta i t ex tävlingar och turneringar. Möjligheterna ska helst finnas i närområdet eller inom rimligt avstånd. Det är viktigt för barnens självuppfattning att få delta aktivt i gemenskapen och få uppleva de höjdpunkter som t ex en turnering kan vara.

6. Den fysiske miljø.

Riktlinjer ska formuleras för alla delar av den fysiska miljön med hänsyn till barns säkerhet och välbefinnande. Faciliteter och redskap ska vara anpassade för barn. En fråga som kom upp vid seminariet var: hur ser våra klubbhus ut egentligen? Är de inredda med bardisk och höga stolar, och vad säljer man i fiket?

Ekonomi, krav och förväntningar och urval.

Under det år föreningen arbetar med kvalitetsutveckling inom dessa 6 områden ger DIF ett ekonomiskt tillskott till utbildning. Förbunden ska dock också själva bidra, under första året med 50% men under följande två år med större del än DIF. Man ställer också andra krav och förväntningar på deltagarna i projektet:

- Engagemang - man lägger stor vikt vid att ta reda på viljan att genomföra projektet.
- PR - föreningarna ska synliggöra att man deltar i projektet.
- Personresurser måste ställas till förfogande och det ska avsättas tid för arbetet med kvalitetsutveckling.
- ERFA-gruppen ska man delta i. Där träffas föreningarna och utbyter erfarenheter.

I urvalet av föreningar tittar man på volymen i förhållande till förbundets storlek, man vill ha föreningar både från stad och landsbygd, både små och stora föreningar samt både välfungerande och mindre välfungerande föreningar. Helle sa: "De ska ut och jobba – inte bara välja de som redan är bra!"

Certifikat.

Då föreningen är klar med sitt arbete värderar förbundet om de blivit bättre och om de har en god kvalitet i sin barnidrott. Är så fallet erhåller föreningen ett certifikat, DIF:s kvalitetsmärke, som bevis på detta. Certifikatet är användbart i t ex PR-sammanhang och är giltigt i ett år efter utfärdandet. När det gäller certifikatet avslutade Helle med att betona att det är processen i arbetet under året som är det viktigaste, kanske inte certifikatet i sig.

Studiebok för fritidsverksamhet - Marika Holm, De Ungas Akademi, Finland.

Marika Holm är projektledare för den finlandssvenska verksamheten i De Ungas Akademi (Nuorten Akatemia). De Ungas Akademi, här efter förkortat DUA, grundades 1994 och är en samarbetsorganisation för ungdomsorganisationer med mål att verka för ungdomars bästa och att med samlade krafter höja statusen för den nonformella inläringen. De Ungas Akademi finansieras av undervisningsministeriet, fonder och sponsorer.

Medlemmar i DUA är: Svenska Studiecentralen (som sköter den svenskspråkiga verksamheten), Alliansi, Finlands scouter, Finlands Röda Kors, Naturförbundet, Finlands 4H, Skolidrottsförbundet, Nouri Suomi (paraplyorganisation för Finlands idrottsorganisationer), Kyrkans ungdomsverksamhet, Finlands arbetaridrottsförbund, Finlands Ungdomsförbunds centralförbund och Mannerheims barnskyddsförbund.

DUA arbetar med flera projekt med syfte att dels höja statusen för nonformell inläring och dels stödja den formella utbildningen genom samarbetsprojekt mellan skolor, organisationer och fritidsverksamheter. En annan viktig del i DUA:s verksamhet är att skriva artiklar för att informera om och väcka debatt om den nonformella inläringen.

Marika presenterade några av DUA:s viktigaste projekt och först och främst:

Studieboken För Fritidsverksamhet.

Studieboken för fritidsverksamhet är en produkt av De Ungas Akademi, det är en "liten blå bok" där de kompetenser och färdigheter ungdomar förvärvar i fritids- och frivilligverksamhet kan dokumenteras. Många organisationer har egna premieringssystem och böcker för noteringar för den unge men studieboken finns för att alla ska kunna notera i samma häfte. Idag använder samtliga DUA:s medlemsorganisationer sig av studieboken, antingen enbart eller parallellt med sitt eget system. Marika menade att den inläring som sker i deltagandet i fritids- och frivilligverksamhet identifieras, synliggörs och erkänns i studieboken – den valideras.

Studieboken riktar sig till alla ungdomar från 13 år och uppåt som deltar i frivillig- och fritidsverksamhet i organisationer, föreningar, elevkårer, församlingar osv. I studieboken samlas påteckningar om: regelbunden verksamhet såsom t ex idrott, scouting, biståndsverksamhet, förtroende- och ansvarsuppgifter, aktivitet som tränare, ledare och handledare, engagemang i t ex projekt, evenemang, läger, kurser, internationell verksamhet, tävlingsdeltagande mm. I studieboken noteras också specialkunskaper och framgångar och det finns även utrymme för den unge att själv bedöma sina insatser. Studieböckerna förmedlas av DUA men också av skolor och sponsorer. Idag är 150 000 studieböcker ute bland ungdomar i Finland.

Alla former av fritidsverksamhet kan dokumenteras i boken och olika erfarenheter jämförs eller betygsätts inte. Studieboken fungerar som en meritlista för den unges frivillig- och fritidsverksamhet och ger läsaren en gedigen bild av den unges kunskaper och livserfarenhet. Marika påpekade att värdet av det skrivna alltid bestäms av läsaren - exempelvis en lärare eller arbetsgivare.

Marika menade att studieboken kan ses som ett parallellt betyg till skolbetyg och kan visa att ungdomen är en "passlig personlighet" dvs en kompetent person, för något visst. Påteckningarna i boken ger inblick i den unges kunskaper och färdigheter då det gäller samarbetsförmåga, företagsamhet, kommunikationsförmåga, problemlösningsförmåga, kreativitet, framtidstro, målmedvetenhet och miljömedvetenhet.

Studieboken är användbar för den unge på många vis. I frivillig- och fritidsverksamhet förvärvar man många färdigheter som behövs i arbetslivet. Studieboken är användbar då den unge söker

arbete och ger arbetsgivaren en mångsidigare bild av den arbetssökande än vad enbart betyg gör. DUA har också samarbete med hundratals läroanstalter som ger extrapoäng vid antagning för en ifylld studiebok med passliga fritidsintressen för kommande studier.

Avslutningsvis berättade Marika kortfattat om DUA:s andra projekt och aktiviteter i arbetet med att höja statusen för den nonformella inläringen:

NOTE.

Är ett projekt för ökat samarbete mellan skola, fritid, organisationer och föreningar där DUA koordinerar och förmedlar material, projekthandböcker och kontaktuppgifter. Varje höst produceras en föreningskatalog där organisationer presenterar sig och den verksamhet som skolorna kan dra nytta av vid t ex utflykter eller temadagar. Organisationerna delar ut material och information och besöker skolor för att presentera sin verksamhet.

Under 2001 var hälften av Finlands alla högstadieskolor med i NOTE-verksamheten och 521 NOTE-projekt genomfördes i dessa skolor.

PROTO.

Är ett gymnasieprojekt som är nytt för i år och som också syftar till ökat samarbete mellan skola, fritid, organisationer och föreningar men på ett lite högre "vetenskapligare" plan än NOTE. PROTO har utvecklats på grund av efterfrågan och succén med NOTE och är tänkt att kunna ge en extra kick i skolarbetet genom att ge verksamhetsmodeller.

Från och med 020815 kommer det att finnas www-sidor där elever och lärare kan hitta lektionsplaner, projekthandbok och material om bland annat natur, miljö, ekologi, organisationsteknik, motion samt rollspel och teaterpjäser med temat tolerans.

Ungdomsbarometern.

Är forskning i Svenskfinland om 16-åringars erfarenheter av och attityder till organisations- och frivilligverksamhet.

TUTOR-verksamhet.

Är fortbildningsträffar i liten skala för vuxna och unga som arbetar med ungdomsgrupper där inbjudna föreläsare håller diskussionsgrupper eller föreläsningar på olika teman.

MAHIS.

Är ett projekt för att motverka mobbing och ensamhet.

EASYSTARTTI.

Startbidrag/stipendium till stöd för entreprenörsanda och goda projekt inom ungdomsverksamhet.

Internationellt och nationellt perspektiv på livslångt lärande och socialt kapital – Ann-Kristin Boström, institutionen för internationell pedagogik, Stockholm.

Ann-Kristin Boström inledde sin föreläsning med att berätta att på institutionen för internationell pedagogik där hon är verksam har man en lång tradition av att arbeta med livslångt lärande och frågade om vi hört begreppet tidigare. Nickningar och spridda "ja" och bekräftade att så var fallet, men på frågan om vi vet vad det är blev det betydligt tystare och mer stillsamt i konferenslokalen...

Livslångt lärande.

Ann-Kristin berättade att begreppet har svenskt ursprung och kom till under 1970-talet då man blev varse att den traditionella skolan med ett tayloristiskt lärande inte längre fungerade. Vi lär oss hela livet och det vi lär oss i andra sammanhang än i skolan är också viktigt. UNESCO samlade forskare under 70-talet och en definition av begreppet gavs först av Dave 1976:

"Lifelong education is a process of accomplishing personal, social and professional development through the lifespan of individuals in order to enhance the quality of life of both individuals and their collectives. It is a comprehensive and unifying idea which includes formal, non-formal and informal learning for acquiring and enhancing enlightenment so as to attain the fullest possible development in different stages and domains of life" (Dave 1976)

Men efter 1970-talet "glömdes" livslångt lärande bort. Tills 1996 då en internationell kommission "Education in the Twenty-First Century" tog upp det livslånga lärandet som det begrepp som är nyckeln till utbildning under 2000-talet. Det skulle bygga på fyra grundstenar:

"Learning to know, learning to do, learning to live together and learning to be."

Europarådet hade 1996 ett år som kallades "Europarådet för livslångt lärande" och OECD hade ett möte där alla undervisningsministrarna överenskom om temat: *"Lifelong Learning for All."*

Livslångt lärande är fortfarande högst aktuellt. Vi lever i en snabbt föränderlig värld där kunskaper förmedlas snabbt t ex via internet – lärare kan upptäcka att eleverna genom sitt "surfande" har tillförskansat sig större kunskaper än de själva. Rörligheten i arbetslivet är större, befolkningen blir allt äldre, arbetar längre och sällan hela det aktiva yrkeslivet på en och samma arbetsplats.

I detta är naturligtvis tillgång till formell kunskap och möjligheter att studera vidare viktigt, men också att kunna tillgodoräkna sig annan kompetens, det informella eller nonformella lärandet, den inlärning som sker i mötet med andra människor, t ex i föreningslivet. Egentligen skulle man vilja inkorporera alltihop och då måste man kunna validera också på föreningssidan. Som t ex i studieboken från DUA.

Social ekonomi, socialt kapital och humant kapital med en internationell utblick.

Det livslånga lärandet är den ena biten i social ekonomi, den andra är det sociala kapitalet som vi "använder" för att få social ekonomi. Begreppet socialt kapital är väl använt. Den förste inom området var ju Putnam som använde/ använder det i analyser på makronivå om nätverks betydelse för den demokratiska processen.

James Coleman använder sig av begreppet när det gäller vad som kan göra socialt kapital då det gäller individer, relationer och sammanslutningar.

Ann-Kristin presenterade den definition på socialt kapital som formulerats av Coleman (1988:98). Coleman menar att det inte rör sig om ett enda begrepp utan att konceptet socialt kapital består av en sammansättning av olika komponenter. Dessa har följande gemensamt:

- de består av någon form av social struktur
- de underlättar vissa aspekter av sociala strukturer
- de underlättar visst agerande från olika aktörer inom strukturen

Coleman beskriver också hur socialt kapital kan ses i tre olika former. Dessa presenteras här utan att vara i någon hierarkisk ordning:

1. En av de tre enheterna består av den nivå **av förtroende och trygghet** (trust) som finns i den aktuella sociala miljön och kravet på skyldigheter där.
2. Den andra enheten består av de informationskanaler som finns där och hur **informationen** går mellan aktörerna.
3. Den tredje enheten Coleman nämner är de **gemensamma normer och strukturer** som finns när människor arbetar mot ett gemensamt mål och gör det på grund av ett gemensamt och osjälviskt intresse.

Ann-Kristin påpekade också vikten av det gemensamma målet och av att mål är tydliga, t ex inom föreningslivet. Socialt kapital kan inte styras genom lagar, regler eller pålagda samarbeten så att man enbart kan få ut det positiva utan det är människorna och personkemin som styr. Som exempel berättade Ann-Kristin om avstängningen av en innerstadsstadsdel för biltrafik där människor endast fick passera om de var fyra stycken i bilen. Resultatet blev inte att samåkningen ökade utan att människor spontant inrättade ett system där man "hoppade in i" varandras bilar för att ta sig igenom avspärningarna och sedan återvände till sin egen bil...

Varför använder man sig av ordet kapital i de här sammanhangen? Jo, därför att samhället och individerna tjänar på det – det ger i förlängningen ekonomiskt kapital och humant kapital. Socialt kapital förutsätter gemensamt arbete medan humant kapital är en person, är individinriktat. Ann-Kristin presenterade nedanstående definition av socialt respektive humant kapital av Field och Schuller:

Human kapital	Social kapital
En individ	Nätverk och relationer
Förnuftsmässigt och genom tydlig information	Genom värden och värderingar skapade inom samhället
Mäter insatsen genom längden av utbildning eller antal examina	Mäter insatsen genom styrkan av gemensamma åtaganden och socialt engagemang
Resultat i form av högre produktivitet eller högre lön för individen	Resultat i form av bättre livskvalitet

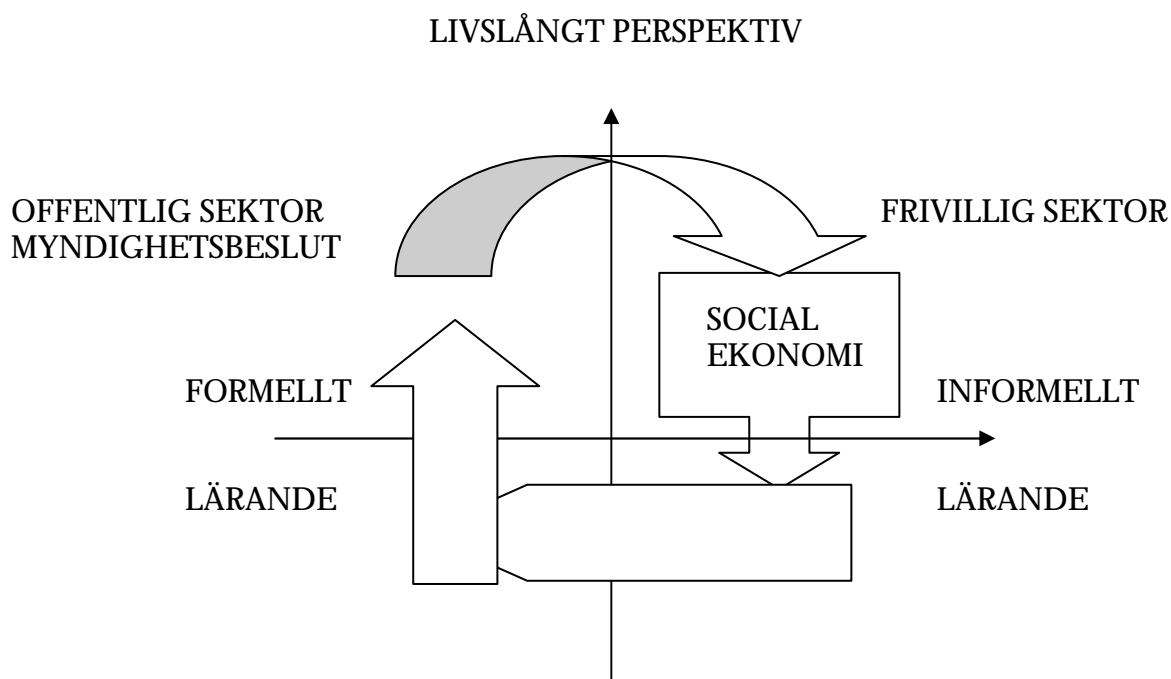
(Schuller, T., and Field, J. (1998). "Social capital, human capital and the learning society". International Journal of Lifelong Education. Vol.17, 226-236.)

Ann-Kristin har varit gästforskare i Japan under 3 månader och berättade att hon tidigare tänkt sig att den informella sidan av livslångt lärande ligger på t ex folkhögskolor. Dock är det så i Japan att Utbildningsministeriet omfattar både formell utbildning, sport och kultur. I läroplaner anges att den formella utbildningen ska stödja livslångt lärande i samarbete med frivilligsektorn. I ansökan till utbildning får man tillgodoräkna sig ideellt arbete. Detta har inte lyfts upp här i Sverige – och tänk så mycket vi har här!

I Japan har man satt mål för ett livslångt lärande samhälle med utrymme även för frivilligt arbete. Ministry of Education, Science, Sports and Culture i Japan har gjort undersökningar för att utvärdera hur det livslånga lärandet prioriteras i Japan. En undersökning från 1997 visade t ex att 56% av de tillfrågade tycker det är viktigare att arbeta med andliga upplevelser än med materiella.

OECD har i undersökningar funnit att läskunnighet är indikator på humant kapital, att kunna läsa ger ökat förtroende för personer. Sverige hamnade här mycket högt. Det är viktigt att undersöka socialt kapital i olika länder. Ann-Kristin berättade att det är en pilotstudie på gång om invånares föreningsarbete där det ännu inte är beslutat om Sverige ska vara med och menade att det skulle vara spännande att få se och göra jämförelser om hur det ser ut i Norden.

Ann-Kristin menade avslutningsvis att lärandet i ett livslångt perspektiv kan sättas i ett kretslopp med den sociala ekonomin där det finns ett flöde mellan frivillig sektor och offentlig sektor som genererar socialt och humant kapital. Ann-Kristin åskådliggjorde detta så här:

Vid minnesanteckningarna
för MIP, MISO och SE Malmö 2002
Kristina Persson